

Hack i hll p Minerva

Lars Gyllensten & Georg Klein

Oct 2 - Oct 4 2003

Klein och Gyllensten tv naturvetenskapliga kulturskribenter. Gyllensten, den hel-svenske, etablerad sedan fyrtio r tillbaka, Svenska Akademiens stndige sekreterare; Klein, den invandrade centraleuropen, debutant med ngra esssamlingar under bltet. Fljdaktligen r det den senare som initierar brevutbytet fr att tacka fr en vnlig recension av den frre. Detta stter tonen. Artiga och belevade brev, bgge korrespondenterna mna om att vrda den msesidiga uppskattningen. Frst mot slutet utvecklas en viss dynamik i och med att motsttningar kommer i dagen. De tv rsterna r mycket likartade ibland till den grad att det kan vara svrt att pminna sig vem som r vem. Klein r mjligen ngot underdngare och samtidigt ivrigare, medan Gyllensten framtrder som ngot trttare men elegantare och anlgger en milt verseende ton. Breven r skrivna under en period av drygt fyra r (maj 1987 - oktober 1991) och det mesta av den yttre vrldens turbulens skjues endast i periferin, enda undantaget varande den tilltagande polariseringen i Israel. Ngonstans i mitten av korrespondensen freslr Klein att breven skall publiceras, Gyllensten accepterar med ngra lama frbehll och korrespondensen fortstter ofrnrdad, ty karaktren av utbytet, bestende av lnga, vlformulerade och av ndvndighet mycket opersonliga brev, riktar sig bortom respektive mottagare ut i ett abstrakt rum.

Breven kretsar kring ngra f teman. Etiken r en, och kreativiteten en annan. Om etiken r bgge rrande verens vilket medfr att denna del av utbytet endast hjer sig ver plattitydernas niv genom den d och d framtrdande elegansen i formuleringarna. Bgge betonar att man aldrig kan veta hur man sjlv skulle ha reagerat i pressade situationer, men de underlter att dra de logiska konsekvenserna av ett sdant medgivande. Betyder det att man skall frlta missddare genom att frst deras bevekelsegrunder och erkna att man sjlv skulle ha kunnat handla likadant (med andra ord stta sig sjlv som norm), eller innebr det att man inte skall lta invagga sig i sjlvgodhet och drmed betona de ovedersgliga svrigheterna, och drmed den oundvikliga utmaningen som ett etiskt handlande obnhrligt konfronterar en med. Nr det gller kreativiteten freligger det en viss perspektivskillnad.

Klein betonar, 'flow' med en entrghet som av lsaren upplevs som generande. Med 'flow' menar han den yttersta koncentrationen p en uppgift, nr allt annat upplevs som oviktigt, och tillfredstllesen ver hur ider genereras och passar in ger ett slags intellektuellt rus fr att inte sga 'orgasm' ven om Klein aktar sig noga fr att uttrycka sig s vulgrt. Senare i korrespondensen beskriver han sina bemdanden om att frigra sig frn yttervrlden, hur han vill bli omedveten om rstidernas vxlingar och den fysiska plats han befinner sig p, och endast tillta sig sporadiska pminnelser av typ 'jag badar i en sj omgiven av granar, allts r jag hemma i Sverige p sommaren'. Jag finner en sdan attityd motbjudande. Gyllensten kontrar frsiktigt med ngra ppekanden av Pascal, ty denne hade observerat hur mniskor kunde engagera sig s totalt i ofta helt triviala uppgifter, ssom spel, och frklarar detta till synes gtfulla beteende med en stor underliggande frtvivlan hos de agerande. Klein tar upp det bokstavliga i denna anmrkning och refererar till en anekdot ur det egna livet. Klein r

intresserad av de psykologiska drivkrafterna bakom skapandet, och han ser dessa framfr allt som en flykt frn en frlamande ngest. Det r som om han inte kan tillta sig tillvaron besudlad av ngra som helts 'dd-punkter'. Gyllensten vrjer sig hftigt mot denna psykologiserande reduktion. ngesten utgr ingen konstruktiv kraft, den r frlamande och destruktiv, och han relaterar med en hetta, som utgr ett befriande undantag frn korrespondensens annars s sakliga kyla, om sin egen ddsngest. Hur denna frenar klaustrofobin med hans egen hjdfobi, hur han stelnar av skrck infr det ovedersgliga faktum att ssom individ r han fngad i tiden. Jag knner igen mig i beskrivningen, medan Klein stller sig frmmande. Istillet ppekar han att Gyllensten uppvisar samma intolerans infr psykologin, och framfr allt psykologer, som han sjlv infr religionen och dess utvare. Detta r en intressant iakttagelse. Gyllensten r en militant ateist, och liksom alla sdana hyser han en djup respekt infr religionen. Han nmner med djup avsmak det 'terapeutiska gudsbeviset', nmligen att jag tror p Gud drfr att detta ger mitt liv en mening och ett ml. Skall man tro p Gud gr man det fr att han verkligen finns, att han utgr ett oundvikligt faktum i vrlden. Nr Klein brjar svamla om det humanistiska perspektivet p verkligheten avfrdar Gyllensten detta som solipsism. Han betonar att vrlden r verklig, att det r denna verklighet som stndigt korrigerar vra uppfattningar om vad som r verkligt (och inte frvnande s strr Gyllensten ngra referenser till Popper 'en passant' i sina utlggningar) och det r denna verklighet, oberoende och bortom vra egna nskningar, som r grunden till vra kreativa anstrngningar.

Bgge, knappast frvnande, ondgr sig ver det svenska kulturklimatet, hur naturvetenskapen inte frekommer som fullvrdig medlem i det intellektuella samtalet, utan den reduceras till en slags service-funktion, och nya upptcker presenteras, i Gyllenstens syrliga formulering, som vore det frga om nya bilmodeller. Klein r fascinerad ver matematiken och spekulerar ver varfr sg en svensk matematiker tenderar att bli inaktiv i relativt unga r, medan sg en ungersk behller sin spnst och nyfikenhet upp till hg lder. Uppenbarligen r han hr ute och cyklar. Intressantare r hans referens till en svensk biolog som under hela sitt yrkesverk-samma liv uppvisade en likgiltighet infr biologin, som alltid ndrade samtalsmne till det triviala, och som uppvisade intresse och engagemeng fr endast en enda teknisk metodologi, som tydligen hade utgjort hans introduktion till vetenskapen. nd lyckades denna man gra tre viktiga upptcker, varav den sista vid relativt hg lder. Och slutligen nr Gyllensten ral- jerar ver den esoteriska matematiken i kosmologin och undrar hur dessa egentligen skiljer sig frn de spetsfundiga teologiska resonemengen under medeltiden, rttar honom Klein och ppekar den fundamentala skillnaden mellan fria matematiska spekulationer och kyrklig dogma som aspirerar till totalism.

Korrespondensen brjar efter en viss dramatiskt crescendo g i st, och Gyllensten freslr att ett streck Impligen strykes. Som lsaren undrar man om de fortstter sin korresponds eftert, om nu p ett personligare och mindre hgtravande plan, eller om denne endast exis- terade ssom ett bokprojekt.